

HALGAZDÁLKODÁS ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS A TISZA-TÓ RÉGIÓBAN

FISHERIES MANAGEMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT IN LAKE TISZA REGION

HEGEDÜS Gábor

Tisza-tavi Sporthorgász Közhasznú Nonprofit Kft., Tiszafüred,
hegedus.gabor@sporthorgasz.eu

Kulcsszavak: természetes ívás, horgászturizmus, halórzés, madárkár, kotrás
Keywords: natural spawning, fishing tourism, watching, damage caused by birds, dredging

Összefoglalás

A Tisza-tavi Sporthorgász Közhasznú Nonprofit Kft. 2010. január elsejétől a Tisza-tó halászati hasznosítója. Tevékenységével hozzájárul a Tisza-tó halállományának növeléséhez és így a horgászat fejlesztésén keresztül a térség fejlődéséhez.

A halállomány mennyiségi és minőségi növelése elsősorban a természetes szaporulatnak köszönhető, de a foggazdálkodás feltételeinek kialakítása ennek biztonságát növeli. A halasítás során kizárólag őshonos halak telepítése jöhet szóba. A halórzés a halgazdálkodás kiemelt fontosságú területe, amely segít megőrizni a megnövekedett halállományt.

A halállományt különböző tényezők csökkenthetik, melyek közül a nagy károkatona kártétele kiemelendő. Mégis a halgazdálkodás legszűkebb keresztmetszetét a téli üzemi vízszint jelenti, mert jégborítás esetén a halak átteleltetése nagy kockázatot jelent.

Summary

Lake Tisza Sport-fisher Public Utility Non-profit Ltd. holds the fishing right of Lake Tisza from 1 January 2010. Its activity contributes to the increase of the fish population and, via the development of angling, to the development of the region.

Quantitative and qualitative increase in fish populations is mainly done due to natural increase, but developing conditions of flood-plain management (a traditional method using inflow-outflow channels – in Hungarian „fok”) increases its safety. Safeguarding is of high priority in fisheries management, it helps to retain the increased fish populations.

*Fish stocks may be reduced by several elements, damages caused by great cormorants (*Phalacrocorax carbo*) must be stressed among them.*

Nevertheless the „bottle-neck” in fisheries management is the winter water level, because the ice cover means a great risk in the over-wintering of the fish.

Bevezetés

2000. szeptember 18-án példaértékű térségi szerveződésként jött létre a Tisza-tavi Sporthorgász Halászati, Természetvédelmi és Környezetvédelmi Közhasznú Nonprofit Kft., amelynek tulajdonosai a környező települések önkormányzatai és egy horgászszövetség. A társaság elhúzódo jogi viták után, 2010. január elsejétől vált ténylegesen a Tisza-tó halászati hasznosítójává. Létrejöttével a szubszidiaritás elve érvényesül, helyi ügyekben helyi döntések születnek. A szerveződés amellelt, hogy precedenst teremt a halászati vízterületek korszerű hasznosítására, a horgásztársadalom képviselőjében fellépő, felülről szervezett monopólium lebontásához is hozzájárul.

Az új hasznosító célja: a horgászat feltételeinek fejlesztésével olyan horgászturisztikai érdeklődés elérése, amely a térség fejlődésére is hatást gyakorol. A horgászat multiplikáló hatása hozzájárulhat újabb munkahelyek teremtéséhez, javíthatja a térségben az élet minőségét. A halzsákmány, mint egészséges ételkészlet hozzájárul családok korszerű táplálkozásához.

A társaság olyan halgazdálkodást kíván folytatni, amely növeli a Tisza-tó halállományának mennyiségét és javítja minőségét. Bevételeit, mint közhasznú nonprofit társaság, kizárólag alaptevékenységének fejlesztésére fordíthatja.

Halgazdálkodás

A Tisza-tó nem hasonlítható sem a halastavakhoz, sem a mély vizű víztározókhoz, ezért ezen az egyedi vízterületen egyedi gazdálkodást kell megvalósítani (Harka, 2008). Mivel társaságunk legalább 15 évig halászati hasznosítója lesz a Tisza-tónak, ezért már az első tapasztalatokat és adatokat gyűjtő évben is, de főként ezt követően igazi gazdaszemléletet kíván kialakítani (a mi tavunk, a mi halunk). Ez a szemlélet olyan beruházásokat is megenged, sőt szinte kötelezővé tesz, mint pl. a fokgazdálkodás feltételeinek a megteremtése, amely ugyan a pénzügyi kimutatásokban csak költséget jelent, haszna azonban hosszú távon szolgálja a térséget.

A halállományt növelő tényezők

A természetes szaporulat alapvetően meghatározza a Tisza-tó halállományát (Harka et al., 2009). A 2010. évi tapasztalatok rendkívül kedvezőek, valamennyi fontosabb halfaj kimagaslóan jó szaporulatot produkált, kiváló megmaradási és súlygyarapodási paraméterekkel. A jó szaporulathoz az is hozzájárult, hogy az áradás alkalmával lezárt zsilipek közül az egyiket, amelyik előtt ivásra készülő pontyok tömege zsúfolódott össze, sikerült egy napra felnyitni, és így anyahalak sokasága jutott ki az elöntött ívóhelyekre.

A természetes szaporulat későbbi biztonsága érdekében azonban a fokgazdálkodás feltételeinek kialakítását is tervezzük. Ez kivitelezhető a tározón belül és kívül egyaránt. A Tisza-tó területén Abádszalók térségében a telekháti sziget, Sarud térségében az óhalászi sziget, illetve a tiszavalki öblötben az Apota, továbbá a Hordódi-Holt-Tiszához és a Háromágú-holtághoz közeli füves területek alkalmasak a fokgazdálkodás feltételeinek kialakítására. A tározón kívül a Laskó patak és az Eger-patak szomszédságában található füves puszták nyújthatnak jó feltételeket.

Mindez összehangolt munkát kíván a halászati hasznosító, a vízügyi és a természetvédelmi szervek részéről, illetve a tározón kívüli területek vonatkozásában a területkezelők hozzájárulása is szükséges.

A halászati hasznosítás egyik legfontosabb és kötelező feladata a haltelepítés. Ennek során a társaság kizárólag őshonos halak telepítésével kíván hozzájárulni a halállomány gyarapodásához (halgazdálkodási terv szerint, pályázatok útján, nyilvánosság biztosítása mellett). A haltelepítés alapvetően nem tudja befolyásolni a Tisza-tó, illetve a Tisza halállományát és annak összetételét. A halállomány fajösszetételének gondos és következetes vizsgálata alapján azonban némileg haltelepítésekkel is befolyásolható egyes populációk nagysága. (pl. kedvezőtlen vízállás és ennek következtében gyenge szaporulat esetén a csukaállomány pótlása ivadékkihelyezéssel).

A Tisza-tó sajátosságai szükségessé teszik a tározó töltésein belül levő, de az anyamederrel összeköttetésben nem lévő kisebb vízterületekről történő ivadékmentést is.

A halórzés újraszervezésével válogatott személyi és gyarapodó tárgyi feltételek mellett alaposan hozzájárul a halállomány megmaradásához. A tízfős halőri csoport működése elsősorban a megelőzést szolgálja, emellett igyekszik felderíteni az elkövetett szabálytalanságokat, és csak ezek után, harmadsorban tartja feladatának a horgászok gyakori ellenőrzését. Természetesen feladatuk a horgászturisták segítése és útbaigazítása is.

A helyi horgászrend kialakítása során elsősorban a szakmai szempontokat vettük alapul, de a horgászokkal egyeztetve, a jogos és kielégíthető igényeknek eleget téve készült el, így módon járulva hozzá a halzsákmány folyamatos fenntartásához.

A halállományt csökkentő tényezők

A madárrezervátumként is szolgáló Tisza-tavon igen jelentős a madarak halfogyasztása, ezért zsenge és egynyaras pontyivadékot, amely könnyű zsákmány lenne, nem telepítünk. Elfogadva, hogy a halfogyasztás egyfajta beruházás a természeti értékek fenntartásában, ki kell emelni a nagy kárókatona kártételét. Ennek objektív vizsgálatára mielőbb sort kell keríteni, és az esetleges állományszabályozást meg kell oldani.

A természetes halállományt rendkívüli mértékben csökkentheti az orvhalászat (Elek, 2009), amelynek a visszaszorítására folyamatosan nagy erőfeszítéseket teszünk, és már néhány hónap alatt is jelentős eredményeket értünk el.

Az időnként fellépő betegségek és egyéb környezeti ártalmak szintén negatívan érintik a halállományt. Mégis, a halgazdálkodás legnagyobb problémáját a halak átteleltetése jelenti. Ha ezt nem tudjuk biztonságossá tenni, akkor a téli halpusztulások következtében minden tavasszal hasonlóan alacsony szintről kezdődhet az állománynövelés.

A tározó üzemeltetése során, rendszerint november első felében beállítják az úgynevezett téli üzemvízszintet, ami 1-2 méterrel is alacsonyabb lehet a nyárinál. Ennek következtében az adott halmennyiség 50-70 százalékkal kisebb térfogatú, még mindig nagy felületű, de sekély vízben kényszerül áttelelni. Az ilyen helyzetben kialakult jégborítás, ami hideg teleken akár 20-30 cm vastag is lehet, hóval letakarva nagyon nagy kockázatot jelent.

Az alacsony vízszint a jeges árvizek elkerülése érdekében bizonyára indokolt, ezért az átteleltetés biztonsága érdekében mesterségesen kialakított, mély veremelhelyekre van szükség. A régi, erősen feltöltődött holtmedrek ma már csak részben felelnek meg ilyen célokra (Mozsár et al., 2009), tehát megkerülhetetlen a Tisza-tó bizonyos pontjainak kotrása. Ezzel – amellet, hogy biztonságosabbá válik a halak áttelelése – a növekszik a tározott víz mennyisége, javul a vízminőség, csökken a hínárállomány, és így könnyebbé válik a közlekedés. A kikotort anyagot a tározótéren belül a már meglévő szigeteken kialakított zagyterületekre lehet elhelyezni, ami magasabb térszint eredményez, kisebb áradások esetén menedéket biztosítva a szárazföldi állatok számára.

A Tisza-tavi Sporthorgász Közhasznú Nonprofit Kft. nem tervez állományszabályozó halászatot, nem tervez állományfelmérő halászatot, nem tervez szelektív halászatot, mert tisztában van azzal, hogy ezekkel kapcsolatban rendkívül negatív a horgászok véleménye. Kizárólag halmentésre kerülhet sor, de csakis a veszélyeztetett területeken, a nyilvánosság biztosítása mellett, a legközelebbi biztonságos élőhelyre történő visszahelyezéssel.

A Sporthorgász Kft. határozott célja, hogy minél gazdagabb és értékesebb halállományt alakítson ki a vízterületen, ezért szívesen fogadja mind a Magyar Haltani Társaság, mind más kutatók Tisza-tavi munkáját, és nyitott az ezt célzó javaslatok iránt.

Halgazdálkodás és térségfejlesztés

A Sporthorgász Kft. a halállomány növelése és minőségi javítása mellett a horgászati feltételek javítására és a horgászigények magasabb szintű kielégítésére is törekszik. A tulajdonosai ugyanis – zömmel a környező települések önkormányzatai – tisztán látják: a térségnek elemi érdeke, hogy a Tisza-tó az eddigieknél vonzóbb horgászvíz legyen. Mert ha gazdag lesz a halállomány és kulturált a fogadtatás, akkor a környékbeliek mellé vissza fognak térni az utóbbi években nagyrészt máshová pártolt távolabb lakó és külföldi horgászok is. Sőt újabbak érkeznek, magukkal hozva családjukat vagy barátait. Ezek a vendégek itt bérelnek szállást és csónakot, itt mennek a piacra és az üzletbe bevásárolni, itt ülnek be alkalmanként a vendéglőbe ebédelni vagy vacsorázni, térnek be a büfébe egy sörre vagy kólára, itt mennek el benzint tankolni vagy kocsit mosatni, adott esetben a szerelőhöz, a fodrászhoz vagy a fogorvoshoz, (és még hosszán folytathatnánk a sort), pezsgést, fellendülést hozva a térség gazdasági életébe.

Irodalom

- Elek B. 2009. Az orvhalászat és orvhorgászat büntetőjogi megítélése. *Pisces Hungarici* 3. 7-15.
- Harka Á. 2008. A Tisza-tó halfaunája és gazdaságilag jelentősebb halainak állományváltozásai. *Halászat* 1001. 4. 160-173.
- Harka Á., Lengyel Z., Sály P. 2009. Adatok a Tisza-tó parti övében fejlődő halivadékok első nyári növekedéséről. *Pisces Hungarici* 3. 83-94.
- Mozsár A., Antal L., Lövei G. Zs. 2009. A Tisza-tó tiszavalki medencéjében lévő holtmedrek halfaunája, valamint a természetvédelmi értékesség megítélése. *Pisces Hungarici* 3. 161-166.